

FRÉ COHEN

Rob van het Groenewoud

Fré (Frederika Sophia) Cohen is geboren in Amsterdam op 11 augustus 1903 als dochter van Levie Cohen en Esther Sarlie. Na Fré werden er nog twee kinderen geboren in dit joodse en socialistische arbeidersgezin: Sophie en Bernard Henri. Evenals vele andere diamantbewerkers was ook Levie Cohen vaak werkloos. Daarom verhuisde het gezin Cohen naar Antwerpen waar meer werk in het diamantvak was. Na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog, in 1914, keerde het gezin terug naar Amsterdam waar zij eerst een woning in de Swammerdamstraat 66 in Amsterdam-Oost betrokken. Al snel daarna gingen ze wonen Zaaiersweg 125 in Betondorp, een buurt waar veel geschoolde arbeiders woonden. Kenmerkend voor het milieu van geschoolde arbeiders was het feit dat Fré na de lagere school de mulo bezocht. In die jaren was dat bij de meeste arbeidersgezinnen nog vrij ongebruikelijk.

Links achter haar moeder, Fré Cohen; rechts haar zus Sophie met kind op schoot en in het raam van Zaaiersweg 125, haar vader. De andere vrouw is wellicht een tante.

Als kind al toonde Fré Cohen belangstelling voor tekenen en wilde zij tekenares worden. Omdat haar ouders geen geld hadden voor een tekenopleiding ging zij in 1919 na de mulo op kantoor werken. Na enige omzwervingen kwam zij in 1921 terecht bij de draad- en kabelfabriek Draka. Toen deze fabriek uit bezuiniging de reclameafdeling ophief, kreeg Fré de kans om advertenties te ontwerpen. Deze vielen zo in de smaak dat zij omstreeks 1923 via een relatie van de directeur van Draka terecht kwam bij uitgeverij N.V. Ontwikkeling - voorloper van de Arbeiderspers - waar zij naast kantoorwerk ook tekenwerk te doen kreeg.

Bij N.V. Ontwikkeling raakte ze bevriend met Alice van Nahuys. Deze zou in de jaren dertig toetreden tot de directie van Uitgeverij Em. Querido en via haar zou Fré later veel opdrachten krijgen voor het ontwerpen van boekbanden. In 1915 was N.V. Ontwikkeling door de Sociaal-democratische Arbeiders Partij (SDAP) opgericht. Via haar werk voor deze uitgeverij kreeg Fré Cohen ook toegang tot de partijdrukkerij Vooruitgang. Als ontwerpster die zich ook met het zetsel bemoeide werd ze daar door haar manlijke collega's aanvankelijk met argwaan bekeken.

Al op jeugdige leeftijd werd Fré Cohen lid van de Arbeiders Jeugd Centrale (AJC). Ook voor deze socialistische jeugdvereniging maakte ze verschillende grafische ontwerpen. Het was het grafische werk van Fré Cohen dat de AJC haar typografische gezicht zou geven.

In 1929 ontving Fré Cohen ter afronding van haar opleiding aan het Kunstnijverheidsinstituut het einddiploma Grafiek. Hetzelfde jaar trad ze in dienst van de Stadsdrukkerij Amsterdam, waar ze in 1932 wegens bezuinigingen weer werd ontslagen. Als freelance medewerker bleef ze echter nog tot 1941 voor de gemeente Amsterdam werken. Fré Cohen

slaagde erin om het drukwerk van de gemeente een eigen gezicht te geven.

Naast haar werk voor de gemeente Amsterdam verzorgde ze de grafische vormgeving van organisaties als IVAO, het latere NIVON en de SDAP.

Vanaf 1933 maakte Fré Cohen illustraties in joodse bladen als "De Vrijdagavond" en "Het Nieuw Israelietisch Weekblad".

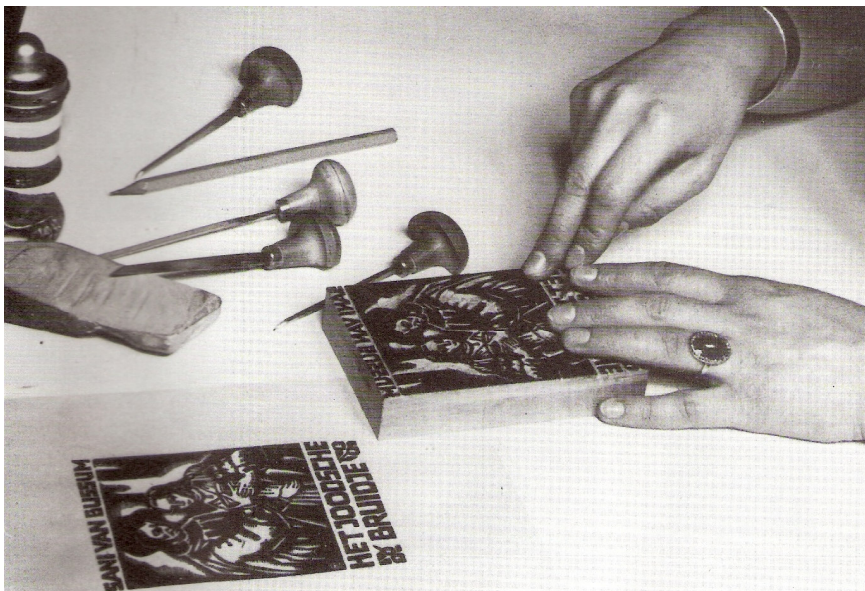

NIW – rubriekkop Jaap Meijer

Ha'ischa – titelkop

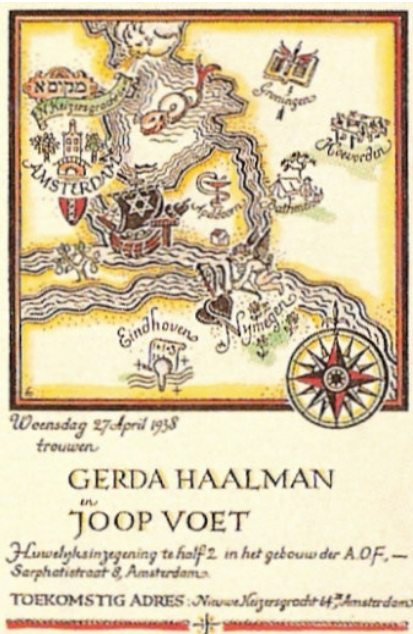
Verder maakte zij boekomslagen voor uitgeverijen als de Arbeiderspers, Querido en de Wereldbibliotheek en maakte ze gebruiksdrukwerk als ex-libris, toegangsbewijzen, bladwijzers, geboorte- en huwelijkskaarten, oorkonden, kalenders, landschappen en koppen voor bladen en tijdschriften waaronder het joodse vrouwenblad "Ha-ischa".

Fré Cohen – bezig met titelpagina van HET JOODSE BRUIDJE (naar Rembrandt).

Fré Cohen stond open voor contemporaine invloeden van kunst- en architectuurstromingen als de Amsterdamse School, de Nieuwe Kunst en de Nieuwe Zakelijkheid. Ook onderging zij invloed van de stijl van het tijdschrift "Wendingen". Dit tijdschrift baarde opzien door zijn afwijkende vierkante formaat en opvallende typografie. Fré Cohen was van mening dat cultuur deel moet uitmaken van het dagelijks leven van de werkende mens.

Ook was ze van mening dat de kwaliteit van drukwerk met weinig middelen verbeterd zou kunnen worden.

Joop Voet, zwager van Jaap Meijer

Nico Bloemendaal, vader van Wim

Fré Cohen in haar atelier, Karel du Jardinstraat 11 te Amsterdam ca. 1936/37

In de oorlog zat Fré Cohen ondergedoken. In die periode bleef ze echter, zo goed en zo kwaad als het kon, illegaal doorwerken. Op 12 juni 1943 werd ze in Borne door de Duitsers opgepakt. Door het innemen van pillen, die ze altijd bij zich droeg, maakte ze een einde aan haar leven. Na twee dagen in coma te hebben gelegen overleed ze op 14 juni 1942 in een ziekenhuis in Hengelo en werd op de joodse begraafplaats in Hengelo in een naamloos graf begraven. Na de oorlog liet haar zus Sophie een steen op haar graf plaatsen waarin zowel Fré als haar in de kampen omgekomen broer en vader werden herdacht.

Bronnen:

- Gemeente Archief Amsterdam.
- Mediatheek Joods Historisch Museum.
- Richard Keijzer ontwierp de letters en het motief Amsterdamse School.
- Evelien Gans, 1999, De kleine verschillen die het leven uitmaken - Een historische studie naar joodse sociaal-democraten en socialistisch-zionisten in Nederland, Uitg. Vassalucci.
- Peter van Dam en Philip van Praag, 1993, Fré Cohen - Leven en werk van een bewogen kunstenares, Uitg. Uniepers Abcoude.

IV/8 Barend Aron COHEN * Culemborg circa 1788 † Gouda 26.2.1844	IV/9 Judith Mozes MONASCH * Gouda 3.2.1810 † Gouda 2.10.1897	IV/10 Joachim POLENAAR * Ootmarsum 11.11.1811 † Amsterdam 23.12.1893	IV/11 Willemina POLAK * Steenwijk 13.6.1813 † Amsterdam 9.9.1892	IV/12 Lucas Levie SARLIE * Amsterdam 4.6.1816 † Amsterdam 5.8.1888	IV/13 Hester Machiel BROMET * Amsterdam 29.11.1814 † Amsterdam 2.11.1903	IV/14 Salomon Simon HEN * Amsterdam 26.10.1822 † Amsterdam 16.8.1880	IV/15 Klaartje Jacob LOOPUIT * Amsterdam 5.5.1822 † Amsterdam 21.8.1888
∞ Culemborg 3.5.1833		∞ Steenwijk 7.11.1834		∞ Amsterdam 26.4.1843		∞ Amsterdam 30.12.1840	
III/4 Joseph Barend COHEN * Gouda 5.9.1841 †		III/5 Sophie POLENAAR * Amsterdam 10.2.1839 †		III/6 Hartog SARLIE * Amsterdam 20.1.1850 † Amsterdam 21.5.1931		III/7 Vrouwtje HEN * Amsterdam 3.4.1853 † Amsterdam 25.4.1901	
∞ Amsterdam 9.12.1868				∞ Amsterdam 13.5.1874			
II/2 Levie COHEN * Gouda 15.3.1874 † Auschwitz* 17.9.1942				II/3 Esther SARLIE * Amsterdam 12.6.1876 † Amsterdam 1.11.1942			
∞ Amsterdam 14.8.1902							
I/1 Fré (Frederika Sophia) COHEN * Amsterdam 11.8.1903 † Hengelo 14.6.1942							
[RG]							

Met dank aan Tom Verwajen voor enkele genealogische data uit Gouda